23

DISQUISITIONUM MEDICARUM DE FEBRIBUS SECUNDA.

QUAM,

Divino favente Numine,

Sub Præsidio

Clariſsimi, Doctiſsimique Viri,

D. FRANCISCI DE LE BOE, SYLVII,
Medicinæ Practicæ in Inclytâ Lugduno-Batavâ
Academiâ Profeſſoris,

Exercitii gratiâ defendet

JOHANNES vonder LAHR, Mœno-Francofurt.

Ad diem 16. Martii, loco horiſque ſolitis.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud Viduam & Hæredes JOHANNIS ELSEVIRII,
Academ. Typograph.
CIↃ IↃC LXIII.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30763265

DISQUISITIONUM MEDICARUM

DE

FEBRIBUS

SECUNDA.

THESIS I.

Quiſquis Artem Medicam, ſed ſolidam, conſtituere cogitat, is ex Quibus, Qualibuſque conſtet homo ante omnia cognoſcere ſatagat, quò Functionum ejus omnium tam integrarum, quàm labefactatarum naturam & Cauſas veras ingenioſè erutas judicioſè queat explicare, ac conſequenter Valetudinem, quoad fieri poteſt, optimam ipſi præſtandi Methodum, eamque exactam elicere, atque uti ore, ſic & opere ipſo demonſtrare.

II.

Cognitionem illam longè, latèque diffuſam adipiſcetur faciliùs, & fortè tantùm, qui tergemino *Experimentorum Anatomicorum, Practicorum & Chymicorum* cumulo abundè inſtructus accedet ad opus tam laudabile, quippe etiam nunc neceſſarium.

III.

Aſſerunt quidem, nec diffitemur, multi, evicit verò hactenus nemo, perfectam reliquiſſe nobis Veteres Medicinam, quod ubi à quovis præſtitum comperiemus, mox ſine tergiverſatione pedibus ibimus in ipſorum ſententiam.

IV.

Interim, quoniam Artis Medicæ, qualecunque habemus à diverſis conſtructum & adornatum diverſimodè, ædificium arbitramur cum nonnullis egregiis & cordatis medicis eſſe in multis imperfectum, & in non paucis ruinoſum, optamus plures arte præſtantes, peritoſque Viros manum medicam Medicinæ ſeriò admovere, atque præjudiciis omnibus ſemper noxiis valedicentes

collatis operis uni veritati ac publico mortalium bono ardenter ſtudere, quò tandem aliquando ad optatum, ſperabile ſaltem manifeſtæ perfectionis faſtigium perducatur Artium nobiliſſima, generique humano tam utilis, quàm neceſſaria Medicina.

V.

Corporis certè humani Continentis partes multifarias, ſingularumque affabrè concinnatam ſtructuram & cum aliis communionem atque communicationem; quin & Contenta multiplicia, eorundemque Qualitates varias patefaciunt *Experimenta Anatomica*, per autopſian imprimis frequentem, cogitatamque comparanda.

VI.

Affectiones verò ex Naturalium rerum quarumvis uſu vel abuſu homini tam ſano, quàm ægro accidere ſolitæ obſervantur tantùm accuratè in praxi medicâ, Mediciſque ad omnia, quæ ipſis praxin exercentibus occurrunt, attentis innoteſcunt luculenter per *Experimenta* verè *Practica*.

VII.

Cunctarum denique Naturalium rerum ad Alterationem facientes vires, & agendi, patiendique modi, atque adeò ſenſiles Mutationum naturalium omnium & ſingularum Cauſæ clariſſimè manifeſtantur per *Chymica Experimenta*, utpote circa merè naturales, artificio licet inſtitutas, rerum naturalium mutationes occupata.

VIII.

Hauriemus proinde ex laudato triplici hoc Experimentorum Medicorum fonte vivo, quidquid ad multùm intricatam Febrium naturam extricandam proferemus in medium.

IX.

In primâ quidem noſtrâ de Febribus Diſquiſitione docuimus 1° Pathognomonicum Febris omnis ſignum eſſe Pulſum præter naturam frequentiorem. 2° Pulſum complecti tum Cordis Ventriculorum, tum Arteriarum Dilatationem ac Coarctationem. 3° Cordis Ventriculorum Expanſionem deberi Sanguini tum ob ſui copiam, tum maximè ob ſui rarefactionem parietes ipſorum explicanti. 4° Eorundem Coarctationem acceptam ferendam Spiritibus Animalibus muſculoſum Cordis parenchyma contrahentibus. 5° Arteriarum Dilatationem eſſe à Sanguine per Cordis

dis contractionem in ipſas propulſo. 6° Earundem Conſtrictionem fieri à Spiritibus Animalibus fibras ipſarum annulares implentibus, ſicque cavitatem ipſarum coarctantibus.

X.

Quoniam verò Sanguinis in dextro Cordis Ventriculo contingentem Rarefactionem ibi & in Diſput. VII. de Reſpirat. theſ. 54. & ſeqq. paucis tantùm attigimus verbis, operæ pretium nos facturos arbitramur, ſi clariùs & diſtinctiùs cogitationes noſtras de illâ ulteriores hîc explicemus & pro virili parte adſtruamus; poſtquam pleraque ad Febrium eſſentiam explanandam requiſita ex ritè ſoluto hoc arduo, duro, dubioque nodo ferè ſponte fluxura confidimus.

XI.

Ab Igne igitur, & à ſolo quidem Igne, quando manifeſta eſt Senſui Effectûs ſenſilis Cauſa, *rarefieri liquores*, *viſcidos* præſertim, teſtatur paſſim Experientia. Ignem verò in Corde noſtro, quàm in ullâ corporis parte aliâ, magis vigere ac dominari arguit exuberantior ibidem Calor Senſui patens. *Igni* proinde meritò *tribui notabilem Sanguini in Corde accidentem rarefactionem* etiam nunc concludimus.

XII.

Quamvis autem conceſſuri ſint forſan plerique adſcribendam Igni Rarefactionem Sanguini in Cordis ventriculis contingentem, non conveniet tamen facile inter Viros etiam primarios, (quippe diverſis circa rerum naturalium principia & affectiones fundamentis & dogmatibus imbutos) de *verâ* nativi Calidi, hoc eſt, *Ignis noſtri Vitalis* & quaſi Veſtalis, utpote à primo generationis exordio ad mortem uſque in Corde accenſi, permanentis, conſervatique, *origine ac ſuſtentatione*.

XIII.

Utique, ubi veritas in re dubiâ inveſtigatur unicè, non ſufficit probationis loco aliquem magni nominis & exiſtimationis antiquum aut recentiorem allegare Scriptorem, ipſiuſque duntaxat in medium proferre placitum; quod apud Viros graves ac ſeriò philoſophantes ridiculum eſt, ne dicam puerile: verùm producenda ſunt ſimul argumenta effatum illud ſufficienter demonſtrantia, ſive illa ab ipſis Authoribus, ſive ab ipſorum Sectatoribus excogitata ſint ac inventa.

XIV.

Novi equidem & multa, & grandia dici vulgò de *Calido innato*, & ejus pabulo, *Humido primigenio*; quæ optarem quoque ab aliquo clarè ac diſtinctè per Experientiam indubitatam vel Rationes ſolidas demonſtrari atque probari; hocque ut tentent, ac præſtent, rogo & obteſtor cunctos de injuriâ Veteribus aut Recentioribus quoque factâ & illatâ, quoties in dubium revocantur illorum decreta, cum iracundiâ & ſtomachatione toties conquerentes.

XV.

Ego interim (qui facile patior unumquemque ſuo abundare ſenſu, dummodò ſine calumniâ liceat mihi animi mei ſenſa in commune bonum ad Veritatis ſtateram libranda & probanda exponere) quid ſecundum memorata tria Experimentorum genera de Vitalis in Corde Ignis exortu poſt longum, moleſtum & anxium examen mihi tandem viſum ſit maximè probabile, veritatis eruendæ cauſâ candidè proponam & aperiam; quin & rigido, accuratoque omnium, peritorum præſertim & candidorum examini ac cenſuræ lubens ſubjiciam.

XVI.

Conſiderans ergò nec 1° *lucentem*, ſicque viſui patentem obſervari in Corde vivis exſecto *Ignem*, hoc eſt, *Flammam*; contradictio enim eſt in adjuncto dicere Flammam non lucentem; nam per ſolam lucem diſtinguitur à Fumo Flamma; qui dum accenditur, ideoque lucere incipit, flammam dicitur concipere; imò in flammam abire: nec 2° aliquid *Ellychnio* analogum ibidem occurrere, cui affixus dicatur, vel fingatur accenſus in Corde Ignis: nec 3° quid *Oleoſum & pingue* à Sanguine diverſum ibidem patere aut contineri, in quo, tanquam in pabulo ſubſiſtere, aut ab ipſo ſuſtentari aſſeratur conſervatus mirabiliter in eodem Corde Ignis: verùm 4° *Sanguinem* duntaxat oculis ſubjici, & quidem nunc in dextrum Cordis ventriculum impulſum, nunc paulò poſt maximâ ſui parte iterum inde in Pulmonalem arteriam expulſum; quamvis ibidem citra manifeſtam ſenſui cauſam priùs confeſtim & potenter incaleſcentem: Judicavi *auctum* inibi *affluentis Sanguinis Calorem vulgaris noſtri* in Lampadis Oleo, Candelæ Sebo vel Cerâ, Ligno, Carbonibus & ſimilibus accenſi *Ignis more minimè foveri vel excitari*; verùm *deberi aut reſtitantibus intra dextri Cordis Ventriculi cavernulas Sanguinis reliquiis, aut ipſi Sanguini utrinque ex Venis accedenti, aut utriſque.*

XVII. Solis

XVII.

Solis remanentis in Cordis Ventriculo dextro Sanguinis reliquiis hoc incendium adſcribi non poſſe arbitror, quia communicatæ & commixtæ appellenti Sanguini tepidiori efficient quidem ipſum quàm priùs erat, calidiorem, neutiquam verò ſe æquè calidum; uti hoc infinitis unicuique obviis, & quidem ſimillimis poteſt conſtare experimentis. Nam liquori ferventi ſi affundatur ſimilis tepens, aut frigidus, calidior quidem fiet poſterior, uti aliquid de ſuo fervore amittet prior, adeò ut mixtura ex utroque ſit futura temperamenti medii; nunquam verò ad fervidioris æſtum obſervabitur accedere frigidior: Sanguinis verò in Cordis ventriculum dextrum affluentis atque ibidem mox magis incaleſcentis Calor æquat reſtitantis calorem, aliunde proinde, quàm ex hujus admiſtione ſolâ oriundus.

XVIII.

Examinatis rurſus accuratâ, ſæpiuſque iteratâ indagine Cordis cum Cavâ venâ connexione, omnibuſque in Sanguine ad dextrum Cordis Ventriculum infernè ac ſupernè appellente contentis, viſus mihi ſum tandem aliqua huic negotio & difficultati elucidandis valdè convenientia obſervaſſe.

XIX.

Illud enim 1° valdè notabile arbitror, Cavam venam ita dextris Cordis Auriculæ ac Ventriculo adnatam, ut, & ipſius Venæ ibi loci carnoſæ exiſtentis, & Auriculæ prædictæ contractione ſimul concurrente, non tantùm admiſſus in Auriculam Sanguis in dextrum Cordis ventriculum propellatur, ſed inſuper *Aſcendens Sanguis* eo contractionis tempore *ſejungatur ac ſeparetur in totum à Deſcendente*: quod in Brutorum vivorum ſectione oculis aliquando patet.

XX.

Sed & ſanguinem utrumque diligenter conſiderans, præter alia quædam, de quibus inferiùs, notavi 2° magnam eſſe inter utrumque admiſtorum ratione diverſitatem. *Aſcendenti* namque jungitur per Ductum Hepaticum unà cum Venæ Portæ propaginibus omnibus æque divaricatum delata & in Hepate ipſi communicata *Bilis*; quemadmodum id pluribus argumentis nos eviciſſe putamus in Diſput. noſtrâ VI. de Bilis ac Hepatis Uſu ante biennium & quod excurrit hîc habitâ; imprimis ſi Additamento

iteratæ

iteratæ ejus editioni nuper juncto adjecta experimenta nova ſimul conſiderentur.

XXI.

A propoſitâ noſtrâ ſententiâ non dimovet nos ingenioſa Vaſorum Bilariorum inveſtigatio & obſervatio ſemel atque iterum in vivo Bruto à quibuſdam facta, ligando Ductum Cyſticum, effluente nihilominus ex cæteris Ductibus Hepaticis ſectis aliquâ Bile; cùm idem experimentum aliquoties ipſi facientes obſervaverimus in Canibus pro loborum numero plures Ductus Bilarios Hepaticos habentibus nullum tumorem in ipſis ubicunque ligatis produci, niſi forſan ſubinde in Cyſtico inter folliculum & ligaturam: adeò ut illo experimento confirmetur potius, quàm infirmetur noſtra ſententia. Admiſſa enim, nec tamen vi ad Hepar propulſa Bilis refluit denuò, ac effluit per factam in Ductibus variis aperturam.

XXII.

Deſcendenti verò *Sanguini* admiſcetur 1° omnis undecunque properans ad Cor *Lympha*: 2° abſolutâ Alimentorum in Ventriculo Fermentatione, partiſque ipſorum utilis à fæcibus alvinis in tenui inteſtino Secretione, *Chylus*; quemadmodum hæc nos ſufficienter probaſſe putamus in Diſput. noſtrâ VIII. de Lymphâ, Vaſiſque Lymphaticis, ante biennium itidem hîc habitâ: 3° tempore ab Alimentorum aſſumptione vacuo, ex *Bile, ſuccoque Pancreatico* unà cum *Salivâ* perpetuò ſecundum naturam deglutitâ & ad tenue inteſtinum delatâ confluentibus ac ſimul effervеſcentibus ſecretus, paratuſque *Liquor*.

XXIII.

Non eſt autem, cur nos vel minimum moretur ſingulare D. Ludovici de Bils Anatomicis omnibus, notis & ignotis, dummodò diverſum à ſe ſentientibus, nec mox ſibi Thraſonicè glorianti aſſurgentibus inſolenter (ut etiam nunc benigniùs ipſum tractemus) inſurgentis de Lymphæ naturâ, ejuſque, ut & Chyli motu naturali commentum, nullo, ne unico quidem, ab experientiâ evidenti, ſolidâve ratione petito & in medium producto argumento adſtructum, vel confirmatum.

XXIV.

Quapropter illo ſibi relicto, ac neglecto, pergamus ad cætera Igni noſtro Vitali ex præmiſſis fundamentis, experimentiſque Ana-

Anatomicis pleniùs, planiùſque expediendo, explicandoque ſervitura.

XXV.

Ab ipſo ergo *Sanguine*, ut preſſiùs agamus & nihil prætereamus, quatenus *à ſingularum partium Nutritione refluit*, Incendium ejus Vitale, hinc & Rarefactionem nemo deducet facile, qui conſideraverit ipſum hactenus effœtum & Igne ſuo Vitali quodammodò deſtitutum, quò denuò accendatur, ſicque vegetior reddatur, ad Cor redire.

XXVI.

Sed néc, dum *Sanguini Deſcendenti* pars *Seri in Renibus*, vel *Aſcendenti Spirituoſa volatilis in Cerebro ac Cerebello* demitur, talis utrique accidit Mutatio, unde vitale illud incendium queat expectari.

XXVII.

Si *Sanguini* accedat (quod nos ſuſpicari & tantum non opinari docuimus ſuo loco) & penitiùs immiſceatur in *Liene Spiritus animalis*, aptior reddetur ſic forſan ille Sanguis ſuſcipiendo præfato incendio; quamvis ab illâ mutatione ſolâ fruſtrà quis arbitretur pendere poſſe tam notabilem in Corde accidentem Sanguini Caloris & Rarefactionis mutationem.

XXVIII.

Idem judicium eſto de qualicunque mutatione Sanguini à *Renalibus Glandulis* obveniente.

XXIX.

Majoris autem momenti & ponderis erunt, quæ à memoratis *Lymphâ, Chyloque Deſcendenti,* atque *Bile Aſcendenti Sanguini* copioſè junctis, ac in Cordis dextro Ventriculo demum ſimul confuſis poſſunt deduci.

XXX.

Bilem profectò ſi quis per Artem Chymicam tum diſtillando, tum blandè calcinando, tum ante aut poſtea cum variis miſcendo ritè examinaverit, comperiet ipſam, quod non ſemel docuimus, *Lixivo Sale, eodemque volatili & oleoſo* abundare: unde ad *Spiritûs acidi* cujuſvis affuſionem mox plus minus efferveſcit, & pro Spiritûs acidi varietate mutationes quoque ſubit varias.

XXXI.

Lympham quoniam nullâ cavitate contentam, ſed continuò per vaſa ſua ſatis exilia ad Cor fluentem, nullâ notabili quantitate

B hacte-

hactenus potuimus excipere puram, ipſius idcircò ſaporem (quem *ſubacidum* tamen aliqui ſe guſtaſſe aſſerunt) cæteraſque qualitates ita diſtinctè & clarè non valuimus expiſcari, quemadmodum Bilis, verùm per conjecturas duntaxat & ratiocinationes magis ſolicitas, implicitas & impeditas: de quibus vide quoque Diſp. noſtræ VIII. Theſ. 42. & ſeqq.

XXXII.

In aliqualem tamen ejus notitiam nos deduxerunt 1° *Succi Pancreatici*, ut & *Salivæ* præter naturam ſe habentium conſideratio & examen. 2° *Gravedo* aliique *Affectus Catarrhis* vulgò adſcribi ſoliti, quoſque nos *Lymphæ* in ſubſtantiâ ſuâ, ſive qualitatibus ac motu vitiatæ putamus tribuendos. 3° *Glandularum*, *Conglobatarum* quoque, Affectus aliqui, & imprimis *Cancer*, in quibus manifeſta occurrunt Aciditatis, ſed volatilis, ſigna ex dolorum vehementiâ & modo, atque ipſâ curâ per medicamenta volatili ſale conſtantia conſequente patentia.

XXXIII.

Expendentes namque modò memoratam *Bilem* à multis Infantibus nuper natis *Æruginoſam & acidum ſpirantem* excerni, inquiſivimus ſedulò in Acoris iſtius ortum verum & fontem; quem fruſtrà quis in Veſicâ Bilariâ, ipſâque adeò Bile quærat, cùm ibi contenta Bilis nunquam talis exiſtat, ſed in tenui demum inteſtino talis evadat.

XXXIV.

Aliunde proinde arceſſendus ille Acor, & quidem vel à *Succo Pancreatico vitioſo*, per ſuum Ductum cum Bilario in tenue Inteſtinum hiantem eò delato; vel à *Salivâ*, aliiſve *humoribus* à *Capite delabentibus*, ipſiſve *Alimentis*, aut *Medicamentis*, *Veneniſve* per Oeſophagum in Ventriculum deglutitis, atque inde ad tenue Inteſtinum propulſis: cùm præter has vias nullæ hactenus aliæ ſint obſervatæ ad tenuis Inteſtini cavitatem aliquid deferentes.

XXXV.

Ab *aſſumptis Alimentis*, *Medicamentis aut Venenis* nemo ſanæ mentis deducet in teneris Infantibus lacte materno, nutricis vel brutorum dulci, juſculis ſaltem, aliiſve pulticulis minimè acidis vescentibus moleſtum illum Acorem.

XXXVI.

A *Salivâ* quoque, aliiſve *Humoribus acidis* à capite delabentibus

no

non deducendam eandem Acritudinem conſtat ex ipſorum Ore circa hujus mali exortum nullâ, ne vel minimâ (poſtea licet ſubinde aliquâ) acrimoniâ, nedum acidâ affecto; quod tamen foret in tali caſu omninò neceſſarium, cùm ſumma ſit prædictæ Aciditatis acrimonia, uti ex Ventris torminibus, quibus tam enormiter torquentur miſelli Infantes, ut & ſubſequentibus plerumque Aphthis patet, quando ſcilicet per Ventriculum & Oeſophagum ad Os aſſurgunt paulò poſt halitus acerrimi, & totam dictarum partium ſuperficiem uſque ad extrema labia unà cum linguâ puſtulis & ulceribus parvis infeſtantes.

XXXVII.

Reſtat igitur, ut à *Succo Pancreatico acidiore & acriore* per Ductum proprium ad tenue inteſtinum effuſo deducamus illud malum; quod inſuper confirmat Dolor (ubi communis eſt Ductuum Bilarii & Pancreatici coïtus & exitus) in dextrâ Lumborum regione, hinc & in anteriore ſiniſtri hypochondrii parte valdè moleſtus, & quidem ſecundum Inteſtini tenuis Lumbis primùm ſub Meſenterio annexi, mox ad ſiniſtras antrorſum erumpentis gyrationem.

XXXVIII.

Neque enim Infantes tantùm, quin Adultos etiam non rarò affligit Æruginoſa & amaro-acida Bilis; cujus afflictionis principium cùm obſervetur plerunque circa delineatam dextram Lumborum regionem, meritò diximus eâ confirmari adſcriptam modò Succo Pancreatico ibidem in tenue Inteſtinum effluenti, atque Bili ſe jungenti Aciditatem illam vitioſam; quæ vel idcircò Pancreatico Succo magis venit adſcribenda, quòd non rarò abſque ullâ Bile, aut Amaritudine comite Humor acidus priùs circa Lumbos moleſtus deprehendatur in Ventriculum, hinc & Os cum vel ſine Vomitu aſſurgere, nunc Aquæ, nunc Pituitæ formâ.

XXXIX.

Quòd ſi excedens, atque ideò vitioſa hæc debeatur ſucco Pancreatico Aciditas in æruginoſâ Bile obſervata, utique Acidus vel potiùs *Subacidus* cenſendus erit ex ſui naturâ idem *Succus Pancreaticus*, ſed temperatus.

XL.

Si proinde aciditate temperatâ præditus eſt Succus Pancreaticus, neceſſe eſt, ut & in Conglomeratis Pancreatis Glandulis ſeparetur à Sanguine Liquor acidus, & ibidem Spiritûs Animalis

potiſſimum ope temperetur ac demulceatur. Nihil enim æquè acidum Spiritum temperat, atque Spiritus volatilis; unde dulceſcit penè cum Spiritu Vini cohobatus acidus Salis Spiritus.

XLI.

In Conglomeratis Glandulis ſi ſecernatur, tempereturque Liquor Sanguinis ſubacidus, non video, quid obſtet, quominus ſimile quid ſuſpicemur de Glandulis univerſi corporis Conglobatis, ac putemus Partem itidem Sanguinis Acidiorem in ipſis ſeparari, atque Spiritu Animali partim per nervos plures ad ipſas delatos affluente ibidem, partim à Muſculis, aliiſque Partibus per Vaſa Lymphatica refluente in iiſdem Vaſis temperari ac deliniri.

XLII.

Hanc meam Conjecturam confirmare videtur Liquor in Gravedine & Coryza è naribus diſtillans & ſalſo acidus exiſtens, ob impeditum forſan tunc Spirituum Animalium ad Conglobatas Plexûs Choroeidis Glandulas affluxum. Glandulas enim Conglobatas tunc affici patet ex ſimilibus tum in Faucibus plerunque, tum circa Collum & alibi nonnunquam ſimul malè affectis.

XLIII.

Ex his, ſimilibuſque Conjecturis pluribus ſuſpicatus ſum aliquandiu & nunc planè opinor *Præparatum in Glandulis Conglobatis Liquorem, Lymphæ* nomine jam celebrem, *naturaliter eſſe ſubacidum*; qualem aliquos ſe guſtu deprehendiſſe jam narravi ſuprà.

XLIV.

Subacida verò ſi Ratione probata, Senſu comprobata ſit Sanguini Deſcendenti conjuncta *Lympha*; *Amara* verò Sanguini Aſcendenti permiſta *Bilis*, annon excitabitur neceſſariò in Utriuſque confluxu & commiſtione *Effervеſcentia*, ſed blanda & Naturæ amica?

XLV.

Inquirenda autem hîc, explicandaque accuratiùs natura & ratio *Effervеſcentiæ ex Spiritûs Acidi, Saliſque Lixivi Confluxu ſemper oriundæ*. Non deſunt enim, qui ſemel imperitè à ſe pronuntiata mordicùs ad ravim vociferando tutantur, maluntque offuſcari Veritatem, quàm inanem ſuam obliterari omniſcientiæ gloriolam.

XLVI.

Obſervandum igitur in anteceſſum 1°. *Spiritum Acidum* arte parari, quoties ex concluſo vaſe Ignis potentis vi propellitur Sal quodvis.

XLVII.

XLVII.

Obſervandum 2°. *Salem Lixivum* remanere in Cineribus rerum Ignis potentis ac imprimis patentis vi combuſtarum.

XLVIII.

Unde patet 1°. Utriuſque *Materiam* eſſe *Subjectum Salinum.*

XLIX.

Patet quoque 2°. Utriuſque *Cauſam Efficientem* eſſe *Ignem*, & quidem *potentem.*

L.

Patet inſuper 3°. *Modo* præſertim *agendi*, *patiendique* utrumque differre; cùm ad *Spiritum acidum* parandum Salinæ ſubſtantiæ adjungenda ſit *Terra Pinguis*, quoties illa ipſi deeſt; ad *Salis* verò *Lixivi* eductionem ſeparanda ſit per combuſtionem *pars miſti Oleoſa*: unde *aperto Igne* comburi ſolent Miſta pro *Sale Lixivo*, & *clauſo* vaſe diſtillari Salia in *Spiritum Acidum.*

LI.

Cùm autem uterque paretur Ignis vehementiâ, *Ignem* quoque *utrique intimè junctum & unitum copioſum* concludimus: quod confirmat utriuſque acrimonia Ignea quævis urens & conſumens.

LII.

Quotieſcunque autem concurrunt bini hi potente Igne, at diverſimodè adminiſtrato & agente ex conſimili materiâ Salinâ parati Sal lixivus & Spiritus Acidus, mirum non eſt, ſi communis materiæ ſuæ nomine commiſceantur facilè, atque tunc ob mutationem, quam reſpectu Olei à Lixivo Sale maximam partem ſeparati, Acido verò Spiritui copioſiùs & intimiùs adjuncti paſſi ſunt diverſam, nova ipſis contingat Alteratio, ob quam Ignis in utroque priùs modo peculiari concluſus, jam ſuis compedibus magis magiſque liberatus omnes miſturæ hujus confuſæ partes incipiat commovere, agitare & rarefacere, quin imò aliquâ ſui parte avolans Senſui externo ſe quoque manifeſtare.

LIII.

Hanc partium diverſarum à liberato Igne factam ut plurimùm cum evidenti calore agitationem & quandoque ebullitionem nonnullis Authoribus Chymicis, quo ab aliis affinibus ſpeciebus diſtingueretur, *Efferveſcentiæ* nomine indigitare placuit, appellatione nec ineptâ, nec ſenſu obſervatis incongruente; quam retine-

 bimus

bimus & nos tantiſper, dum magis emphaticam ex Veterum ruderibus ſubſtituerint Cenſores Grammatiſtæ.

LIV.

Quotieſcunque autem in Corde ob Efferveſcentiam deſcriptam domicilium hoc ſuum geminum aliquâ ſui parte deſerit Ignis, toties proximis ſe inſinuat, & quidem propenſiùs ac intimiùs naturæ ſuæ magis convenientibus Sanguinis partibus: quapropter, cùm præſtò adſit *Sanguinis pars Oleoſa*, ſive *Butyroſa*, ipſumque adeo Ignem excipere aptiſſima, quid mirum, ſi huic ſe immiſceat, ipſum accendat, mox & reliquum Sanguinem ſimul calefactum rarefaciat ex Bile ac Lymphâ efferveſcentibus exurgens Ignis, modo haud multum abſimili ei, quo Terebinthinæ Spiritui oleoſo & ſale volatili pleno affuſus Vitrioli Spiritus acidùs æſtum parit ſummum? Quod erat probandum.

LV.

Quemadmodum verò, quandiu temperatæ ſunt Bilis & Lympha, tandiu blanda & corpori utilis excitatur in ipſarum confluxu Efferveſcentia; ſic quoties utraque vel alterutra exiſtit minùs temperata, toties contingit acrior, Naturæ humanæ infeſta & modò hanc, modò illam Febris ſpeciem pariens Efferveſcentia. Sed de his, ſi Deus volet, agemus in ſequentibus.

LVI.

Quamvis ergò, ut tandem aliquando prolixam hanc de Calore Sanguinis in Corde aucto Diſquiſitionem concludamus, ex hâc Bilis & Lymphæ cum Sanguine in dextris Cordis Auriculâ & Ventriculo confluentium Efferveſcentiâ & accendi & conſervari queat Ignis noſter Vitalis in Corde; non puto tamen inutiles eſſe reſtitantes in eodem Ventriculo Sanguinis reliquias jam priùs accenſas, quin potiùs illarum ope adjuvari & promoveri Sanguinis perpetim afluentis Incendium vitale; adeò ut in ſtatu naturali & ſano utramque cauſam memoratam judicem conjungendam, quò peragantur omnia commodiùs & faciliùs. Neque enim fruſtrà voluit Deus ſemper aliquid Sanguinis remanere in Cordis Ventriculis, ſed in certum finem; quem in omnibus rerum quarumvis affectionibus ſedulò inveſtigare, atque nonnunquam Ipſo benedicente fœliciter eruere conceſſum eſt hominibus ratione utentibus.

COROL-

COROLLARIA.

I.

Si, quemadmodum definiunt Philoſophi, Ars eſt Habitus cum rectâ ratione effectivus: *in* Homine *tantùm ratione utente Ars reperietur, nec tamen niſi multo rerum* Uſu *comparabitur; inque* Operatione *ipſâ verſabitur. Quapropter, ſi non ſemper, utplurimum ſaltem, Artifici, ut pro circumſtantiarum nonnunquam obſcurarum, confuſarum vel latentium diverſitate Opus ſuum ritè inſtituat & faciat, opus erit* Conjecturâ; *in quâ quoniam hominem quemvis ſæpiùs hæſitare atque aberrare quotidiana teſtatur Experientia, non dubito aſſeverare, non dicam* Medicinam *duntaxat, ſed* omnem omninò Artem eſſe Conjecturalem, *hoc eſt, incertam & fallacem, haudquaquam certam, vel* Scientiæ *appellatione dignam.*

II.

Nec eſt Artium *tantùm, ſed* omnium *inſuper* Diſciplinarum Practicarum *eadem* Incertitudinis & Conjecturæ *ſors. Nam ſive* Divina, *ſive* Civilia, *ſive* Naturalia *quis ſpectet, nullam homini, quoties circa hæc aut illa pro re natâ perſonis aut rebus applicanda occupatur, ſicque ipſis operatur, conceſſam eſſe in Actionibus ſuis Certitudinem obſervabit.*

III. Quiſ-

III.

Quiſquis proinde contrarium verbis quidem, adeòque gratis aſſerit, nec tamen urgentibus rationibus aut evidentibus exemplis demonſtrat, incaſſum laborat; poſtquam nemini data eſt unquam in Philoſophiâ & Veritatis inveſtigatione Dictatura; quin unicuique incumbit ex æquo aſſerti ſui probatio; cujus loco qui hujus vel illius Scriptoris egregii auctoritatem, placitumve interponit, reverâ & actu cauſam ſuam deſperatam eſſe oſtendit & vadimonium deſerit.

F I N I S.